

דגם תשובות לשאלון בתנ"ך לבתי הספר הדתיים

מס' 002581, קיץ תש"ף

חלק א – בראשית

1. פרקים א'-ב' – בריאת העולם והשבת

- א. בריאת השמים והארץ מוזכרת בהתחלה ובסיום של סיפור הבריאה. לקבל גם "בראשית ברא" מול "ויכולו", אנ: מול "ויכל אלוקים".
- ב. (1) הברכה היא שהאדם פנוי בשבת לעסוק בעניינים הרוחניים.
(2) השבת מעידה שה' ברא את העולם, ושוללת את הטענה שהעולם היה קיים מאז מתמיד, ולא נברא בנקודת זמן מסוימת.
- ג. לא ירד מן בשבת כמו שבשבת נמנעים ממלאכה ועשייה.

2. פרקים ב'-ג' – האדם הראשון בגן עדן

- א. (1) ה' אמר לאדם שכל עץ הגן מותר לאכילה ואסר עליו את עץ הדעת בלבד, ואילו הנחש שאל את האישה אם ה' אסר עליהם לאכול מכל עצי הגן. 2. ה' אמר שאם יאכלו מעץ הדעת ימותו, והנחש הכחיש זאת.
(2) הבדל ראשון – (רש"י) – הנחש ידע שאמר דבר שאינו נכון אך רצה להיכנס איתה לוויכוח. אנ הנחש רצה להמעיט בעיני האישה את ההיתר ולהעצים את האיסור כדי שתרגיש את ההפסד. אנ רצה לטשטש את הגבולות שבין האסור למותר. הבדל שני – רצה להפחית את איום העונש.
- ב. האיסורים נועדו להזכיר לאדם שיש לו בורא ואדון, וכך מונעים אותו מלהתגאות.
- ג. (1) יש לאדם בחירה חופשית.
(2) כן, תוצאה חיובית הבחירה החופשית היא תכונה אלוהית דומה לאלוקים.

3. פרקים י"ב, י"ח – דמותו של אברהם אבינו

- א. זריזות – ריבוי פעלים בכתוב המציינים מהירות: "וירץ" (פסוק ג'), "וימהר" (פסוק ו'), "מהרי" (פסוק ו'), "ואל הבקר רץ... וימהר לעשות אותו" (פסוק ז'). חריצות.
צניעות / אומר מעט ועושה הרבה – השוואה בין מה שאברהם מבטיח בפסוקים ד'-ה' לבין מה שהוא נותן בפועל בפסוקים ו'-ח'.
נדיבות – נותן הרבה לאורחים (פסוקים ו'-ח').
- ב. (1) אנשים שהם גיירו, עבדים שהם קנו.
(2) כדי לציין שאברהם ושרה ממש יצרו את האנשים הללו. הפועל עשה משמעותו בהקשר הזה – יצר.
- ג. אברהם רודף שלום, וותרן, אינו אדם חומרי.

4. פרק כ"א – יצחק וישמעאל

- א. שרה – "בן האמה" – מדגישה את נחיתותו של ישמעאל. אברהם – "בנו" – מדגיש את הקשר האבהי אליו. הכינויים: בן האמה, בנו, בנה, הנער.
- ב. (1) ישמעאל חטא בחטאים חמורים.
(2) ישמעאל היה בביתו של אברהם ולכן ייחוס חטאים חמורים לישמעאל מטיל דופי באברהם / ישמעאל שמח לאיד או לועג על יצחק בעניין ירושה, והביסוס הוא מדברי שרה: "כי לא יירש בן האמה עם בני".
- ג. כתוב שגם הגר התפללה וגם ישמעאל, והכתוב מציין שה' שמע את תפילתו של ישמעאל.

5. פרק מ"ב — יוסף ואחיו

- א. (1) מדוע לא גילה יוסף את זהותו לאחים מייד, הרי ציער את אביו אַנְ: מדוע בכל השנים שעברו יוסף לא יצר קשר עם אביו והודיע לו שהוא חי כדי להפחית את צערו. הרמב"ן משיב שיוסף עשה זאת כדי לקיים את החלומות שחלם שכל אחיו ישתחוו לו.
- (2) ההקשר שבו הכתוב מציין שיוסף זכר את חלומותיו בפסוק ט' מיד לאחר מכן הכתוב מציין שיוסף האשים את האחים שהם מרגלים מלמד שיש קשר בין החלומות לכך שיוסף לא התגלה לאחים.

ב.

המאורע עצמו — פסוקים י"ד-כ'	סיפור המאורע ליעקב — פסוקים כ"ט-ל"ד
האחים הושמו במעצר למשך 3 ימים — "ויאסף אותם אל משמר שלושת ימים"	
הצעת יוסף לשלוח אח אחד להביא את בנימין — שילחו מכם אחד ויקח את אחיכם	
האיום ולא תמותו	
"אחיכם אחד יאסר"	נאמר שהונח אצל יוסף "אחיכם האחד הניחו איתי".
	"ואת הארץ תסחרו".

אחי יוסף רצו לשכנע את יעקב לשלוח את בנימין ולכן השמיטו פרטים מאיימים.

- ג. (1) יכיר. זיהה, יכיר — העדיף הכרה פנימית.
- (2) מתייחס לאירוע שאינו חלק מן הקשר המייד / על פי הפשט יוסף לא מתנהג באחווה ורחמים לאחיו אלא מדבר איתם קשות.

חלק ב — מלכים ב וישעיה

6. ישעיה, פרק א'

- א. (1) כפיות טובה או בגידה בה'. קל וחומר מבעלי חיים / השוואה ניגודית בין בני ישראל לבעלי החיים, שימוש במילה "בנים" מעצים את האכזבה, הדרגתיות כפולה בפסוקים של החטא ושל הקרבה לה' ככל שבני ישראל קרובים יותר לה' חטאם חמור יותר.
- מספיק שהתלמיד ציין הבדל סגנוני אחד.
- (2) חורבן ערי יהודה הבצורות על ידי סנחריב וירושלים במצור.
- ב. (1) המשותף: מצוות בין אדם למקום או: עבודת ה' במקדש. משום שהעם חוטא בעניינים שבין אדם לחברו ועל כן ה' אינו מקבל את תפילתם וקורבנותיהם. ציטוט מתאים מפסוק ט"ו-י"ז יתקבל.
- (2) בענישה: כילוי הרשעה על ידי ה', ובחזרה בתשובה.
- ג. שעבודת ה' תתפרס על כל תחומי החיים ולא תישאר מצומצמת ומוגבלת לחלק מסוים בחיי האדם.

7. ישעיהו, פרק ו' — הקדשת ישעיהו לנביא

- א. (1) "אוי לי כי נדמיתי" — הנביא חושש ממוות/ או: השתתקתי, נאלמתי דום/אני לא יכול לדבר/הצטערתי, "כי איש טמא שפתים אנוכי" — אינני ראוי לנבואה. "ובתוך עם טמא שפתים" — עם ישראל הוא עם חוטא.
- (2) מלאך ה'. לשון הרע על עם ישראל אַנְ כלל החטאים של הנביא.
- ב. (1) מדוע ה' שולח את הנביא לשליחות שאין לה סיכוי להצליח אַנְ איך הבטחת ה' שהעם לא ישמע לנביא עולה בקנה אחד עם עקרון הבחירה החופשית.
- (2) אין בפסוק קביעה שעם ישראל לא ישמע לנביא בהכרח אלא תיאור מצב צפוי. גם אם עכשיו לא ישמעו לנביא, הדברים שלו ישפיעו בעתיד / על הדורות הבאים. כל תשובה בעניין יישוב הסתירה שבין ידיעה ובין בחירה תתקבל
- ג. (1) נותנים זכות קדימה לחבריהם. לומדים זאת מכך שלפני שהמלאכים מקדישים את ה' הם קוראים זה אל זה ורק אז הם אומרים את הקדושה.
- (2) (בענייני עבודת ה') יש לכבד את הזולת ולנהוג בענווה.

8. א. (1) ה' והעם הדוברים טענת העם — צמנו וה' לא מתייחס לצום שלנו. תשובת ה' — ביום הצום אתם חוטאים. הצום שלכם מלווה בחטאים והוא לא נובע משינוי פנימי.

(2) הסתירה בפסוק ב' הם דורשים את ה' ומעוניינים בקרבת אלוקים, ובפסוקים ד'-ה' הם מנצלים את ימי הצום לגביית חובות / הם מוכנים לפגוע בחלשים כדי להשיג ממון. היישוב: הם מראים את עצמם כמחפשים קרבת ה' אך הם לא באמת כאלו. הפרדה בין בן אדם למקום לבן אדם לחברו.

ב.

איסור יציאה מתחום שבת	"אם תשיב משבת רגלך"
אסור לעסוק בענייני מסחר בשבת	"עשות חפצך ביום קדשי"
קדשהו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה	"וקראת לשבת עונג"
לא להתעסק בדברי חולין	"וכיבדתו מעשות דרכך"
לא לדבר בענייני חולין ו/או בענייני עסקיו	"ממצוא חפצך ודבר דבר"

ג. בשבת על האדם להימנע מעשיית חולין כדי להתחבר לה'.
בתשובה צריך להביא פסוק שמזכיר מניעה של עשייה בשבת / פסוק שמדבר על התוכן החיובי של השבת.

9. ביטחון והשתדלות

א. (1) ביטחון בה', לקבל גם: הניצחון שלו על פלישתים. כל ציטוט מתאים מן הפסוקים יתקבל.

(2) רלב"ג — לא העלה מס למלך אשור.

ב. (1) "ותקבצו את מי הברכה התחתונה" / "ומקוה עשיתם בין החומתיים למי הברכה הישנה" - חצב את נקבת/ברכת השילוח.

"לבצר החומה" חיזק את החומות, לקבל גם: בניית חומה חדשה.

(2) תלו את בטחונם בהכנות למלחמה ולא בטחו בה' / לא מאמינים בה'. או התכוננו למלחמה באופן גשמי ולא הבינו שהמלחמה היא עונש חטאיהם.

ג. לנצח במלחמה עם מלך אשור / שה' יושיע אותו ממלך אשור. שמו של ה' יתפרסם בעולם אם יושיע את ישראל ויבינו שרק הוא האל.

חלק ג — יונה ותהלים

יש לענות על אחת מן השאלות 10-11.

10. יונה

א. הספר מלמד מוסר לישראל, שאנשי נינוה חזרו בתשובה לאחר התראה אחת ואילו ישראל למרות התראות חזרות ונשנות של הנביאים לא חזרו בתשובה. ללמד את גודל מידת הרחמים של ה' המקבל את החוזרים בתשובה; ללמד כמה חשוב/מועיל לחזור בתשובה; ללמד שנביא לא יכול להימלט משליחותו / ללמד על תפקידו של הנביא שמוסר עצמו על עם ישראל. להודיע הנס שיונה חי במעי הדג (רד"ק).

ב. (1) יונה כעס על שה' קיבל את תשובתם של אנשי נינוה. משום שזה קטרוג על ישראל שלא חזרו בתשובה. נינוה עתידה להזיק לישראל ולהגלות את עשרת השבטים. אי צדק משום שאנשי נינוה לא חזרו בתשובה על חטא הע"ז ונסלח להם ואילו ישראל נענשו על חטא זה. תשובת נינוה הייתה חלקית וה' לא היה צריך לקבל את תשובתם. שה' נהג איתם במידת הרחמים, ויונה סבר שצריך לנהוג במידת האמת והדין.

(2) קיקיון, תולעת ורוח מזרחית. הם מלמדים את יונה על המגבלה האנושית שלו להבין את הנהגת ה' בעולם. או שאי אפשר להנהיג את העולם בלי מידת הרחמים.

11. תהלים, ק"ל

א. (1) צרות/ צרות הגלות/ חטאים.

(2) פסוק ג' — ה' לא סולח על החטאים ואז אנשים יאבדו, פסוק ד' ה' סולח על החטאים ואז ייראו את ה'.

ב. בשר ודם — הסליחה תלויה ביוזמתו של החוטא לעומת זאת הסליחה מהותית לה'.

ה' מוחק לחלוטין את החטא, ובשר ודם אינו יכול לעשות כן.